

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної та навчальної роботи

_____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спеціальні історичні дисципліни
для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки	
спеціальність	032 Історія та археологія	
освітній рівень	перший (бакалаврський)	
освітня програма	Краєзнавство , екскурсознавство та історико - культурний туризм	
вид дисципліни	обов'язкова	
	Форма навчання	денна
	Навчальний рік	2021/2022
	Семестр	2
	Кількість кредитів ECTS	3
	Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
	Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Зубко Андрій Миколайович**, кандидат історичних наук, доцент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. _____ «29» 2022р.
(підпис, ПІБ, дата)

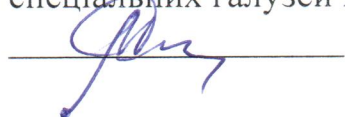
на 2023/2024 н.р. _____ «28» 2023р.
(підпис, ПІБ, дата)

Київ - 2021

Розробник: Зубко Андрій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри архівознавства та
спеціальних галузей історичної науки

 (Палієнко М. Г.)

Протокол № 1 від «27» червня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 4

Голова науково-методичної комісії (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни: основною метою курсу є усвідомлення та засвоєння вітчизняних традицій розвитку комплексу спеціальних історичних дисциплін (далі СІД), методики їх опрацювання, джерельної та історіографічної бази, що сприяє формуванню висококультурної особистості.

В курсі лекцій увага концентрується на питаннях виникнення, становлення та розвитку комплексу СІД в Україні, їх класифікації, систематизації, технології дослідження та використання. Акцентується увага на знайомстві з науковою спадщиною істориків, джерелознавців, архівістів, котрі працювали в галузі СІД.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни.

1. Знати джерельну базу історичної науки, тематику історичних досліджень, мати необхідний комплекс знань з вітчизняної культури, мистецтва, політичної та економічної історії народознавства та інших галузей .

2. Вміти оперувати джерельною базою та історіографією історичної науки, використовуючи отримані знання в роботі з історичними джерелами .

3. Володіти понятійним апаратом, що репрезентується студентам на семінарських заняттях, методичними прийомами досліджень історичної науки, методикою взаємодії історичної науки з іншими науковими дисциплінами при проведенні наукових досліджень .

3. Анотація навчальної дисципліни

Предметом вивчення курсу «Спеціальні історичні дисципліни» є система СІД, типи і види джерел, що їх вивчають СІД, практична проблематика досліджень СІД, а також закономірність їх виникнення, процес формування та становлення, еволюція розвитку, їх вплив на суспільно-політичний та ідеологічний світогляд, що вивчає гуманістичні людські цінності.

СІД – надзвичайно важлива галузь історичних знань. Кожна з СІД має свої методи та об'єкти дослідження. Але всі вони мають одну мету – допомогти досліднику всебічно вивчити історичне джерело, дати максимум інформації про його походження.

Сьогодні нараховується понад 80 СІД. Дослідження в галузі СІД мають особливе значення для розвитку історичної науки. Тому для студентів-істориків необхідне вивчення цих дисциплін. Оскільки, їх дуже багато, то серед них відібрані найнеобхідніші: хронологія, метрологія, палеографія та філігранологія, геральдика, сфрагістика, боністика, нумізматика, фалеристика, вексилнологія, ономастика, іконографія.

4. Завдання навчальної дисципліни

Головними завданнями курсу є ознайомлення студентів з предметом СІД, їх інструментарієм, розкриття методики їх використання у роботі над джерелами та у вивчення фактів. Результатом цього повинно стати посилення

загальної гуманітарної підготовки студентів-істориків, оволодіння ними необхідними для їх спеціальності знаннями.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсо- ток у підсумк- овій оцінці з дисцип- ліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> предмет вивчення СІД, питання взаємодії СІД з іншими історичними, архівознавчими та документознавчими дисциплінами; особливості і напрями вивчення СІД, їх джерельне значення.	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота 1</i>	10%
1.2	<i>Знати</i> основні джерела, термінологічний апарат, історіографію СІД, основні наукові школи їх вивчення; місце, завдання і роль СІД у дослідженнях з історії та документознавства	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>контрольна робота 2</i>	10%
1.3	<i>Знати</i> комплекс традиційних СІД: теоретичні та методичні засади вивчення	<i>лекція, семінар, самостійна робота,</i>	<i>усне опитування</i>	28%
1.4	<i>Знати</i> сучасну систему СІД: модерні і класичні школи, проблеми систематизації комплексу СІД	<i>лекція, семінар, самостійна робота,</i>	<i>залік</i>	20%
2.1	<i>Вміти</i> після вивчення матеріалу курсу використовувати отримані знання у практичній роботі з історичними джерелами та у вивченні фактів	<i>лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>залік</i>	20%
2.2	<i>Вміти</i> поєднувати специфічні	<i>лекція, семінар,</i>	<i>індивідуальне</i>	6%

	методи досліджень СІД з традиційними прийомами архівознавчих та документознавчих досліджень	<i>самотійна робота</i>	<i>завдання,</i>	
2.3	<i>Вміти</i> визначати місце окремих дисциплін СІД в базових дослідженнях та практичній діяльності в галузі краєзнавства, екскурсовознавства та туризму.	<i>лекція, семінар, самотійна робота</i>	<i>індивідуальне завдання</i>	<i>6%</i>

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	2.1.	2.2.	2.3.
Програмні результати навчання (назва)							
ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел .	+	+	+	+			
ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами .					+	+	
ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології (зокрема, краєзнавства, екскурсовознавства та туризму) .						+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.3 — 10 балів/ 6 балів.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.2., 1.4. — 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 2.1 , РН 2.1 - 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 2.2., 2.3. - 10 балів/6 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ1: РН 1.1., 1.3. – 10 балів/ 6 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять ЗМ2: РН 1.2., 1.4. – 10 балів/ 6 балів.

- підсумкове оцінювання:

- форма оцінювання – залік ;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент – 40 балів;

Оцінюються такі результати навчання студента: знання з історії виникнення і формування СІД, рівня міждисциплінарних зв'язків між ними. Вміння проводити класифікацію СІД, дати визначення кола досліджень кожної з них. Уявлення про специфіку досліджень СІД, особливості комплексів джерел, які використовує кожна з них. Конкретні знання по предмету досліджень СІД. Вміння використовувати методи СІД в ході аналізу історичних джерел. При проведенні досліджень з краєзнавства , екскурсознавства та туризму долучати знання, отримані в ході ознайомлення з курсом СІД.

Змістовий модуль 1 Комплекс традиційних СІД : теоретичні та методологічні засади вивчення .			Змістовий модуль 2 Сучасна система спеціальних історичних дисциплін : модерні і класичні школи .			Залік
30 балів (максимум)			30 балів (максимум)			40 балів (макс имум)
<i>Самостійна робота (виконання індивідуаль ного завдання)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Самостійна робота (виконанн я індивідуа льного завдання)</i>	<i>Семінари</i>	<i>Модульний контроль</i>	
10 Максиму м	10 максиму м	10 максиму м	10 Максиму м	10 максимум	10 Максимум	

САМОСТІЙНА РОБОТА

У продовж семестру оцінюється робота студента *під час семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії, презентація). Під час семінару студент має можливість досягти від 10 до 6 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 3 бала;
- логіка викладення 3 бала;
- використання основної і додаткової літератури 2 бала;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 2 бала.

Реферати студент подає викладачеві не пізніше ніж за два дні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю. Критерії оцінки реферату:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 10 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 8 балів;
- тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 6 балів;
- реферат переважно компілятивного рівня 4 бали ;
- розкритий лише один окремий аспект теми 2 бали ;

Теми рефератів з кожного змістовного модулю викладач пропонує студентам на першому занятті відповідного модулю.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться *модульні контрольні роботи (МК)*, зокрема, Контрольна робота ЗМ 1 і Контрольна робота ЗМ 2 .

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

ПІДСУМКОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА (залік)

Обов'язковою вимогою для допуску до заліку є набрання студентами не менше 20 балів під час семестрового оцінювання. Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 20 балів*, необхідно у визначені викладачем терміни пройти співбесіду з пропущених лекцій для того, щоб набрати критичний мінімум і бути допущеним до складання заліку. **Рекомендований мінімум для допуску до заліку - 36 балів.**

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів.

Критеріями оцінювання відповіді є:

Відповідь повна, подане власне бачення проблеми	19-20
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладенні фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки	1-3

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять.

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	Семінари	самостійна робота
Частина 1.				
Комплекс традиційних СІД: Теоретичні та методологічні засади вивчення				
1.	Тема 1. Вступ. Предмет та завдання курсу. Джерела та історіографія предмету	2	2	3
2.	Тема 2. Хронологія		4	3
3.	Тема 3. Метрологія		2	3
4.	Тема 4. Палеографія та філігранологія		2	3
5.	Тема 5. Геральдика	2	4	3
6.	Тема 6. Сфрагістика	2	2	3
7.	<i>Індивідуальне завдання з теми ЗМ 1</i>			5
8.	<i>Контрольна робота з теми ЗМ 1</i>	1		
Частина 2				
Сучасна система спеціальних історичних дисциплін: модерні і класичні школи				
9.	Тема 7. Боністика	2	2	3
10.	Тема 8. Нумізматика	2	2	3
11.	Тема 9. Фалеристика		2	3
12.	Тема 10. Вексилологія	2	2	3
13.	Тема 11. Ономастика	2	2	3
14.	Тема 12. Іконографія		2	3
15.	<i>Індивідуальне завдання з тем ЗМ 2</i>			5
16.	<i>Контрольна робота з теми ЗМ 2</i>	1		
	Всього	16	28	46

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 16 год.

Семінари – 28 год.

Самостійна робота – 46 год.

9. Рекомендовані джерела

Основні:

1. Бондаренко Г.В. Спеціальні історичні дисципліни : Навчальний посібник. – Луцьк, 2015 .
2. Воронов В.І. Спеціальні історичні дисципліни : Підручник . – Дніпро , 2019 .
3. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни (Зб. праць) . – Львів , 2011 .

4. Зубко А. Системи мір ваги світових цивілізацій: тисячоліття розвитку. - Нордерштедт , 2017 .
5. Історія в термінах і поняттях: Довідник. – Вишгород, 2014.
6. Савчин М.С. Допоміжні історичні дисципліни. – Дрогобич, 1995.
7. Самойленко О.Г. Спеціальні історичні дисципліни: Навчальний посібник для студентів заочної форми навчання . – Ніжин , 2004 .
8. Спеціальні історичні дисципліни : Довідник : Навчальний посібник. – К., 2008 .
9. Яременко М. Спеціальні історичні дисципліни : Навчальний посібник. – К., 2010 .

Додаткові:

1. Бондар Н.П. Філігранологічний аналіз східнослов'янських стародрукованих видань як джерело книгознавчих досліджень. – К., 2010.
2. Гавриленко В.О. Українська сфрагістика: питання предмета та історіографії. – К., 1977.
3. Голиш Г.М. Основи нумізматики : Навчальний посібник. – Черкаси, 2002.
4. Гречило А., Савчук Ю., Сварник І. Герби міст України. – К., 2002.
5. Єремєєв І.С. Герби гетьманів України. – К., 1998 .
6. Калмакан І.К., Ємельянов М.В. Основи геральдики : Навчальний посібник. – Одеса, 1996.
7. Климишин І. Календар і пасхалія з елементами хронології . – Львів, 1996.
8. Кріль М. Основи палеографії. – К., 1995.
9. Мацюк А.Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – XX ст.) – К., 1974.
10. Дмитрієнко М.Ф., Бузало В.І., Воронін В.М. та ін. Українська фалеристика: З історії нагородної спадщини : У двох книгах . – К., 2004 .
11. Наріжний К.Г. Живий світ геральдики. Тварини і рослини в державній символіці. – К., 1997.
12. Овсійчук В.А. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII століття. – К., 1985.
13. Однороженко О.А. Українські державні земельні та міські печатки козацької доби (кін. XVI – XVIII ст.). – Харків, 2003.
14. Панашенко В.В. Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст.. – К., 1974.
15. Паньків М.І. Числа, міри і час : історико – етнографічний аспект : Навчальний посібник . – Івано – Франківськ, 2012 .
16. Сидоренко О.Ф. Історична метрологія Лівобережної України XVIII ст. – К., 1975.
17. Томазов В.В. Родовід : Науково – методичний посібник. – К., 2001 .
18. Сокирко О.Г. Українська кирилична палеографія XI – XVIII ст . – К., 2016 .
19. Тхоржевський Р.Й. Нариси історії грошей в Україні (з давніх часів до сучасності). – Тернопіль, 1999.
20. Шуст Р.М. НумізMATика українських земель . – Львів, 1998.